

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) เพื่อศึกษาถึงผลลัพธ์และผลกระทบของการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ จังหวัดลำปาง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดลำปาง จำนวน 720,500 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ใช้อัตราความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับของจังหวัดลำปาง ที่ได้จากการสำรวจครั้งล่าสุดใน ปี พ.ศ. 2535 คือ ร้อยละ 34.40 มาคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 690 คน (ภาคผนวก ข)

เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่มประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปและเพื่อความเหมาะสมกับระยะเวลาที่ทำการศึกษา ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ดังนี้ (ภาคผนวก ค)

1. สุ่มหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง โดยการสุ่มแบบ thirty cluster sampling ได้หมู่บ้านจำนวน 30 หมู่บ้าน
2. สุ่มหลังคาเรือน หมู่บ้านละ 23 หลังคาเรือน โดยการสุ่มแบบ systematic random sampling ได้จำนวน 690 หลังคาเรือน
3. สุ่มกลุ่มตัวอย่าง หลังคาเรือนละ 1 คน โดยการสุ่มแบบ simple random sampling ได้จำนวน 690 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1.1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 4 ข้อ

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับประกอบด้วย

1.2.1 ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ 21 ข้อ

ตอบถูกให้ข้อละ 1 คะแนน

ตอบผิดให้ข้อละ 0 คะแนน

การแบ่งเกณฑ์ระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับความรู้ต่ำ คือ ผู้ที่มีคะแนนระหว่าง 0-7

ระดับความรู้ปานกลาง คือ ผู้ที่มีคะแนนระหว่าง 8-14

ระดับความรู้ดี คือ ผู้ที่มีคะแนนระหว่าง 15-21

1.2.2 ทักษะเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ 15 ข้อ

ทักษะที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ 8 ข้อ

ตอบว่าเห็นด้วยให้ข้อละ 2 คะแนน

ไม่แน่ใจให้ข้อละ 1 คะแนน

ไม่เห็นด้วยให้ข้อละ 0 คะแนน

ทักษะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ

จำนวน 7 ข้อ

ตอบว่าเห็นด้วยให้ข้อละ 0 คะแนน

ไม่แน่ใจให้ข้อละ 1 คะแนน

ไม่เห็นด้วยให้ข้อละ 2 คะแนน

การแบ่งเกณฑ์ระดับทักษะคือออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ทักษะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ

คือ ผู้ที่มีคะแนนระหว่าง 0-10

ทักษะที่เอื้ออำนวยปานกลางต่อการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิ

ใบไม้ตับ คือ ผู้ที่มีคะแนนระหว่าง 11-20

ทัศนคติที่เอื้ออำนวยมาต่อการดำเนินงานควบคุม โรคพยาธิใบไม้ตับ
คือ ผู้ที่มีคะแนนระหว่าง 21-30

- 1.2.3 การปฏิบัติตัวที่เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับ 11 ข้อ แบ่งข้อคำถามดังนี้
- การเคยอดจุงจาระ 1 ข้อ
 - การตรวจพบพยาธิ 1 ข้อ
 - การรักษาผู้ที่ตรวจพบไข่พยาธิในอุจจาระ 1 ข้อ
 - การบริโภคอาหารที่ทำจากปลา 8 ข้อ
 - ตอบกินเป็นประจำให้ข้อละ 2 คะแนน
 - กินเป็นบางครั้งให้ข้อละ 1 คะแนน
 - ไม่เคยกิน/ ไม่รู้จักให้ข้อละ 0 คะแนน
 - การแบ่งเกณฑ์ระดับความเสี่ยงออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - ระดับความเสี่ยงต่ำ คือ ผู้ที่มีคะแนนระหว่าง 0-5
 - ระดับความเสี่ยงปานกลาง คือ ผู้ที่มีคะแนนระหว่าง 6-10
 - ระดับความเสี่ยงสูง คือ ผู้ที่มีคะแนนระหว่าง 11-16

2. เครื่องมือที่ใช้ในการหาอัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ

การตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิใบไม้ตับโดยวิธี Kato's thick smear (ภาคผนวก ง)

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความตรงตามเนื้อหา (validity)

แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น นำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน และอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามคำแนะนำ รวมทั้งให้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. การหาความเชื่อมั่น (reliability)

2.1 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชาชนในจังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน

2.2 วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

2.2.1 แบบสัมภาษณ์ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ หาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 (Kuder Richardson-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

2.2.2 แบบสัมภาษณ์ทัศนคติเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ มีขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล ดังนี้
ขั้นตอนก่อนดำเนินการรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง เพื่อขออนุญาตในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล ในจังหวัดลำปาง
2. ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย จำนวน 13 คน เพื่อเป็นพนักงานสัมภาษณ์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบ สัมภาษณ์
ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล
 1. ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยผู้ศึกษาและพนักงานสัมภาษณ์
 2. นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน เพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Epi info version 6.04 สถิติที่ใช้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ผลลัพธ์ของการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ผลกระทบของการดำเนินงานควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ
4. อัตราความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับ

$$\text{อัตราความชุก} = \frac{\text{จำนวนคนที่ตรวจพบไข่พยาธิในอุจจาระ}}{\text{จำนวนคนที่ตรวจอุจจาระทั้งหมด}} \times 100$$